

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxíu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair, que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Moviments de renovació

Després de la riuada revolucionària del temps de la República, va arribar la postguerra i les aigües van tornar a la llera. Amb el franquisme es va restablir l'ordre que feia segles que perdurava. Els parcers cavaven les vinyes i donaven les parts a l'amo, el diumenge anaven a missa a escoltar l'homília del senyor rector i no els quedava gaire temps lliure per dedicar a la cultura ni a les converses transcendents, activitats que, per altra banda, no eren ben vistes pel règim polític imperant.

El rector del poble, mossèn Josep Miralpeix, que havia hagut de fugir precipitadament per salvar la pell el juliol de 1936, havia tornat, i la seva principal preocupació era aconseguir que els propietaris col·laboressin en la reconstrucció del temple malmès. Quan anava de visita, el feien passar a la sala i el convidaven a berenar. Entre glopet i glopet de mistela desgranava arguments i mirava de convèncer el seu interlocutor de donar algunes bigues per la teulada o pagar un banc de fusta per l'església.

Mentrestant, la situació econòmica dels treballadors i dels pagesos sense terra era complicada, tret dels quatre espavilats que es dedicaven a l'estraperlo.

El 1956 el vell rector va morir i les coses es van començar a moure. Va arribar mossèn Jaume Fornols, un capellà de la nova fornada, que a diferència de la generació anterior, no havia patit l'anticlericalisme de la guerra, i per això, no servava cap desconfiança ni ressentiment envers les classes populars. Al nou rector no li va agradar que a la missa dominical els propietaris i llurs famílies s'asseguessin als rengles de bancs, mentre que els pagesos s'estaven dempeus al fons de l'església. Així que, un dia va anunciar des de la trona que els bancs s'ocuparien per ordre d'arribada. Si alguns dels qui havien pagat els bancs no hi estaven d'acord, disposaven d'una setmana de temps per agafar el seu banc i endur-se'l a casa.

El nou mossèn va introduir altres novetats a la vida del poble. Va animar la mestra a preparar una obra de teatre

amb els alumnes i ell mateix va redactar el programa de la funció. Ho va fer en català, una veritable gosadia en aquells dies tristos de franquisme. El català era la llengua que parlava tothom, però el seu ús públic estava prohibit. Emparant-se en la seva condició de capellà, mossèn Fornols va transgredir la norma i les autoritats no es van atrevir a censurar-lo.

Uns quants homes joves es van adonar que el teatre potser era una manera de fugir de l'ensopiment de l'època i van demanar al mossèn si els volia fer de director per preparar una obra. Uns mesos més tard es va representar la funció "Terres enllà" a la Sala Tinai, que va ser molt ben acollida pel públic assistent.

Colònies riera Marlés (1969)

L'estiu de 1957 el rector va ser substituït per Ramon Boixadé, un capellà molt jove que tot just acabava de sortir del seminari. D'entrada no va voler viure a la vella rectoria i es va hostatjar al Raval, a la casa d'una família que no era precisament dels addictes al règim.

De seguida el nou rector es va fer càrrec del grup de teatre que havia format el seu antecessor, i el dia de Tots Sants de 1957 ja es va estrenar una altra funció teatral. També va recuperar les caramelles, que s'havien deixat de fer, amb un grup de nens i nenes, fet inèdit, ja que tradicionalment a les caramelles només hi preni part els homes.

Actual can Tagore

Com que va trobar una bona resposta per part del jovent, el rector es va animar a fer classes nocturnes de cultura general a l'escola del Raval. Les lliçons anaven destinades a aquells que ja havien deixat l'escola i treballaven al camp, però que tenien inquietuds i ganes d'aprendre. Els ensenyava aritmètica, ortografia, i fins i tot, alguns es van apuntar a un curs de comptabilitat per correspondència. Joan Clotet, que n'havia estudiat, els ajudava quan tenien algun dubte. El desembre de 1963 els estudiants de l'escola nocturna van editar i distribuir una revista titulada "Campo y Cultura". Constava d'articles d'opinió i d'informacions locals, però només en van aparèixer quatre números.

Les classes de repàs van evolucionar cap a un fòrum de discussió i debat, tant de temes religiosos com socials. D'aquest ambient en va destacar un grup més decidit que va començar a fer tímides accions i propostes per mirar de canviar la manera de fer ancestral del poble. Lògicament, aquesta actitud dels joves va ser criticada pels poders fàctics i rebuda amb desconfiança pels grans, que havien viscut la guerra i tenien por de canviar les coses, o no en veien la necessitat. La creixent oposició va fer que els joves haguessin de deixar l'escola i traslladar les activitats i convivències a cal Balandrès, que feia funcions de rectoria.

Un dels temes que debatien els joves era la crisi del camp, ja que els afectava directament. La manca de maquinària feia les explotacions poc rendibles, sobretot per aquelles famílies que no tenien terra pròpia. Després de moltes gestions i reunions per mirar de convèncer als indecisos, el 1966 es va constituir la Cooperativa d'Utilització de Maquinària en Comú amb 33 socis. La major part de promotors i dirigents de la cooperativa eren joves del grup que aglutinava el rector Boixadé.

A primers de 1970 hi va haver canvi de rector i va arribar Lluís Solernou, que ja s'ocupava de la parròquia de Rajadell. Era molt afeccionat a l'art i la cultura, i aviat va integrar-se dins del grup de teatre.

Va promoure també un grup juvenil, format per persones d'ambdós sexes, que a part de les pròpies tasques formatives, tenia l'objectiu de muntar activitats per la canalla del poble, com per exemple festes i colònies. Així s'aconseguia mantenir la convivència entre els infants, ja que en tancar-se l'escola del poble, aquests s'havien dispersat entre diverses escoles i no es veien tant.

Per poder-se trobar i preparar les activitats, es va

demanar a l'Ajuntament el local buit de les escoles, espai que va ser batejat amb el nom de "Can Tagore", en homenatge al poeta bengalí Rabindranath Tagore, els textos del qual estaven molt en boga aquells anys en els ambients progressistes.

El jovent va decorar l'interior del local i el va convertir en la seu de les seves activitats. Aquest moviment no va agradar als sectors més conservadors del poble, de forma que el maig de 1974 l'Alcalde va exigir la clau del local de l'antiga escola, amb el pretext de l'existència de "anomalias".

Per tal de gaudir de certa cobertura legal, el grup de joves es va constituir el febrer de 1975 com una secció cultural de la Cooperativa denominada "Can Tagore", en la qual s'hi van integrar després els components del Grup de Teatre. El president de la secció va ser primer, Josep Terrades, i després, Josep Grau.

En aquella època, alguns dels elements més actius de l'entorn Tagore s'havien posat en contacte amb persones de similars característiques dels pobles dels voltants, per portar a terme iniciatives conjuntes. És de destacar l'organització de l'Aplec de Caramelles, els recitals de cantautors de la Nova Cançó, l'oposició a l'ampliació de les explotacions mineres de la zona de Calaf, i la publicació de la revista "Fulls Joves".

El 1975 una colla de joves propers a la parròquia van posar a la venda números per la rifa d'una "monumental panera", coincidint amb el sorteig de la loteria de Nadal. La finalitat era recaptar diners per construir una pista poliesportiva al poble. A la panera hi havia un porc de 100 kg., un xai, 17 conills, 8 pollastres, 792 ous, 50 kg d'ordi, 25 de blat de moro, 30 de cigrons, 68 litres de vi, i altres queviures en dosis pantagruèliques, que van ser donats per pagesos del poble. Els resultats econòmics van ser tot un èxit, ja que es van aconseguir uns beneficis de gairebé 300.000 pessetes. Aquesta "panera" encara es fa actualment.

El gener de 1976 va sorgir un altre grup format per 5 noies i 7 nois, els quals van enviar una carta a totes les cases anunciant la creació d'una delegació del Centre Excursionista de la Comarca del Bages, i convidant a adherir-s'hi a tothom qui volgués. Els socis havien de pagar una mensualitat de 40 pessetes. Al marge de la pròpia activitat excursionista, no descartaven crear seccions culturals dedicades al cinema, teatre, biblioteca, etc. El grup es va anomenar "L'Eix", i es va mostrar disposat a col·laborar amb els de "Can Tagore", però sense integrar-s'hi.

El setembre de 1976 l'Ajuntament va permetre a la secció Tagore recuperar el local de les escoles per les seves activitats. L'agost de 1977, coincidint amb el tancament del Cafè de cal Tinai, es va obrir aquest espai els diumenges a la tarda, per ser utilitzat com a cafè i lloc de tertúlia. Aquell mateix hivern es van fer les primeres representacions del Pessebre Vivent a les Torres de Fals, que van implicar a nombroses persones de totes les edats. El principal impulsor de la iniciativa va ser el Lluís Solernou, que va ser l'autor del guió i dels textos de l'espectacle. El Pessebre havia tingut un precedent l'hivern anterior amb uns "pastorets" que s'havien representat a l'interior de l'església de Sant Vicenç.

El 1977 també va començar a fer-se realitat el projecte de construir un casal o local social pel poble. El febrer de 1978, els dirigents de Can Tagore, juntament amb representants de les entitats locals, van fer una convocatòria per tal d'escollir una junta gestora que s'encarregués de la construcció del Casal. Al mateix temps es va procedir a tramitar la legalització de l'Associació Cultural i Recreativa de Sant Vicenç de Fals, un ens on posteriorment s'hi integrarien el Grup de Teatre i la mateixa secció Can Tagore. D'aquesta manera, sota la consigna de "una sola caixa, un sol president", es van concentrar en una entitat forta els recursos humans i econòmics dels col·lectius que treballaven en els diversos àmbits.

Després de molts esforços i amb la col·laboració de molta gent, el Casal es va poder inaugurar deu anys després d'haver-se iniciat les obres.

Durant dues dècades doncs, un grup minoritari de gent jove va liderar una sèrie de canvis profunds en la mentalitat d'una comunitat rural caracteritzada per la seva tendència conservadora, i va promoure uns projectes ambiciosos que encara avui fan que el poble de Fals sigui un xic diferent d'altres pobles de mida similar. Les realitzacions més emblemàtiques d'aquesta època són la Cooperativa, el Casal i el Pessebre Vivent.

El grup va tenir la virtut d'engrescar a la resta de la

població en els projectes, ja que sense la col·laboració de molts no s'haguessin pogut tirar endavant. En el canvi de mentalitat van tenir-hi una notable influència els rectors Boixadé i Solernou, que no es van limitar a la seva tasca religiosa, sinó que es van implicar i comprometre en els afers del poble, en sintonia amb el pensament cristià que va sorgir del Concili.

Tampoc s'ha d'ignorar la influència que va tenir la situació externa en la dinàmica del poble. El franquisme va donar pas a una democràcia que va il·lusionar i va alliberar energies latents que s'havien mantingut reprimides durant molts anys.

Actualment la generació que va protagonitzar els canvis ha estat parcialment substituïda per la següent. La majoria de les activitats que es van iniciar llavors es continuen fent, si bé en alguns casos més aviat per inèrcia.

És de destacar que una bona part de les dades d'aquest article provenen d'un escrit de Josep Terrades, inclòs en el programa commemoratiu dels 25 anys de l'A.C.R. de Fals. Terrades, que va ser un dels protagonistes dels moviments de renovació esmentats, va documentar-se en diverses fonts, essent les principals l'arxiu propi i els llibres d'actes de la secció de Can Tagore i de l'Associació Cultural Recreativa de Fals.

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.